Mot alle odds

Hva er sjansen for at en jente fra landsbygda i Marokko ender opp som rådgiver i NAV? Neppe særlig stor. Her er historien om Hafsa Elkam og hvordan denne reisen foreløp.

Jørund O. Gustavsen (tekst og foto)

Nummer ni. En solskinnsdag i 1974 ble ei lita jente født som den niende i søskenflokken som til slutt besto av fem jenter og fem gutter. Foreldrene drev jordbruk i en liten landsby sør for Agadir som heter Iguissel. Der dominerer det typiske middelhavjordbruk med korn, oliven og grønnsaker. Foreldrene var begge analfabeter.

Skolestart. Det var slett ikke meningen at Hafsa skulle gå på skole. Jenter skulle ikke det. Ikke der, ikke da. Hafsa skulle hjelpe sin dobbeltarbeidende mor hjemme. Nå var imidlertid foreldrene hennes opptatt av at barna – les guttene – skulle ha utdanning, men Hafsas tre år eldre bror var ikke fullt så overbevist. Det var lang vei til skolen og broren skulka ofte. Det ville ikke mor ha noe av, så hun sendte vesle Hafsa med som følge på skoleveien. Moren snakket med læreren og bad om at Hafsa fikk sitte bak i klasserommet i brorens klasse. Det var en løsning begge trivdes med. Broren fordi han fikk selskap på den lange veien og Hafsa fordi hun lærte masse bak i klasserommet. Broren endte forresten opp med en master i filosofi og er i dag leder av et stort menneskerettighetssenter i Marokko. – Det er hva vi kaller en vinn-vinn situasjon, smiler Hafsa

Mange kamper. Onklene hennes protesterte først på at hun skulle gå på skolen. Jenter trenger ikke skolegang, slikt kommer det ikke noe godt ut av. Den eldste broren la seg i mellom og det ble til at hun skulle få gå på skolen ut femte klasse. Hafsas far døde da hun var ti år og hun flyttet da til sin eldste bror, som var lærer i nærmeste by. Det ble til at hun fortsatte på skolen. Først ut ungdomskolen, deretter videregående. Videregående ble krevende, men hun gjennomførte samtidig som hun stelte huset for sine brødre. Deretter bar det videre til språkstudier på University of Art i Agadir.

Minoritetsbakgrunn. Hafsa kan trygt sies å ha minoritetsbakgrunn. Hun tilhører folkegruppen Imazighen, ofte omtalt i Norge som berbere. Det betyr imidlertid barbar, så vi holder oss til den førstnevnte, direkte oversatt betyr det «frie menn". Dette er urbefolkningen i Nord-Afrika, men de har blitt fortrengt av araberne, og holder nå stort sett til i fjell- og ørkenområdene i Nord-Afrika. De har sitt eget språk som stammer fra den afroasiatiske språkgruppen, men folkegruppen har vært undertrykket i Marokko hele tiden, så noen morsmålsundervisning har det aldri vært snakk om. Hafsas undervisning har stort sett foregått på arabisk. - Berbisk og arabisk er like forskjellig som norsk og samisk, opplyser hun. Først i 2007 har man startet med morsmålsundervisning på berbisk. I høyere klasser og på videregående har en del av undervisningen gått på fransk.

Radikalisert. Det var ikke bare studier som opptok Hafsa da hun studerte. – Det ble mye politikk, vet du! Hafsa engasjerte seg i venstreorienterte politiske bevegelser og i organisasjoner for urfolks ▶

Hafsa med datteren Taziri som duskebærer for NTL NAV Oslos fane, på første mai i år. Sønnen Anir markerer avstand fra Adecco i sin barnevogn.

Fra landsbyen Iguissel i Marokko. (Foto: Privat)

rettigheter. Det tok mye av tiden og mye energi. Hun deltok i en delegasjon til Genève i forbindelse med FN's erklæring om urfolks rettigheter. Marokko var ikke da, og fremstår vel heller ikke nå som noe lysende demokrati, sett med Norske øyne. Det er i dag demonstrasjoner i Marokko og det er stadige konfrontasjoner mellom politi og demonstranter. Demonstrasjonene er erklært ulovlige og blir slått ned med hård hånd. Demonstrantene krever verdighet, frihet, demokrati og sosial rettferdighet og de krever reduksjon av kongens makt og slutt på den omfattende korrupsjonen i landet. Mye tyder imidlertid på at det ikke vil utvikle seg til opprør i samme grad som vi har sett i andre nordafrikanske land.

Til Norge. Etter fire år med studier og politikk, hadde hun en bachelor i engelsk bak seg og reiste på besøk til venner i Norge.Hun likte seg godt i Norge. Her lot hun seg fascinere av den frihet kvinner har overalt i samfunnet. Sammenlignet med Marokko har vi her oppnådd noe nært full likestilling. I tillegg følte hun at hun kunne ferdes trygt over alt. –Jeg kunne gå hjem fra Aker Brygge midt på natta uten at jeg følte meg utrygg, sier hun. – Det er heller ikke politi i gatene som stanser deg og spør deg om hvorfor du befinner deg der du gjør akkurat nå.

Karriere. Da hun kom til Norge i 1999, var det for å bli. Hun gikk inn på Aetat Majorstuen i Oslo, hvor hun fikk hjelp med å skaffe seg arbeid. Den første jobben ble en vaskejobb på Marienlyst skole, og etter en kort stund gjorde hun et ikke ubetydelig, men nokså typisk karriereskritt for en innvandrerkvinne; hun fikk kantinejobb. Hafsa, med sin språkbakgrunn, innså at nøkkelen til suksess lå i det norske språket. Det kommunale tilbudet med lang venteliste passet henne ikke, så hun sparte penger og meldte seg på intensive kurs på en privatskole, hvor hun tok Bergenstesten. – Få med at den tok jeg for egen regning, sier Hafsa, bestemt. Deretter bar det til Blindern hvor hun tok tolkeutdanning i arabisk- norsk. Hun jobbet som tolk en tid, i eget firma, men hadde til tider ikke nok oppdrag. Hun fant ut at i hennes tilfelle ville det bli alt for komplisert å søke dagpenger, så hun søkte jobb på Aetat Gamle Christiania. Her fikk hun jobb i mottaket, hvor hun ble i tre år. Hafsa jobber i dag på NAV tiltak i Oslo, men hun har jobbet som koordinator i etableringsprosjektet i NAV Oslo under perioden med etablering av NAV-kontorene i Oslo. Hun er aktiv i NTL og stiller gjerne med barnevogn i 1. mai-toget.

Toleranse. Det har vært en lang ferd fra landsbygda i Marokko til NAV Oslo. Turen har ikke vært gratis, men Hafsa håper den kan gjøre ting lettere for de som vokser opp der nede i dag. Niesene hennes, for eksempel. Det er en mildt sagt velkledd kvinne jeg treffer på Café Dolce Vita i Oslo, en regnfull junidag. Velkledd etter norsk standard. – Burde ikke du ha gått i hijab og skjørt egentlig? Prøver jeg meg. – Nei det har jeg alltid nekta, sier Hafsa. Jeg trives mye bedre med utslått hår og bukser. – Nesten ingen i vår familie går med hijab, sier hun. Det har ikke vært uten diskusjoner, men her er det viktig med toleranse om man skal leve sammen. Hafsa er nesten litt kjedelig velintegrert i sin leilighet på Grorud, hvor hun bor sammen med sin revisormann og to barn. Hun avslår imidlertid energisk mitt forslag om innkjøp av Volvo stasjonsvogn og harabikkje for å oppnå full A4-status.